

การสืบสานภูมิปัญญาจากพ่ออุ้ยแม่อุ้ย

องค์การบริหารส่วนตำบลป่าแดด จังหวัดเชียงราย

การเข้ามาของวัฒนธรรมสมัยใหม่ ทำให้คุณค่าของสังคมไทยแบบดั้งเดิมได้รับผลกระทบอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ รวมถึงการสูญหายของภูมิปัญญาดั้งเดิม คนเฒ่าคนแก่ (พ่ออุ้ยแม่อุ้ย) ในครอบครัวได้รับการดูแลเอาใจใส่น้อยลง เด็กๆ ขาดการเชื่อมโยงกับวิถีชีวิตที่รู้ค่าและเคารพผู้สูงอายุ ทางองค์การบริหารส่วนตำบลป่าแดดได้ตระหนักถึงปัญหาสำคัญเหล่านี้ พบว่าในตำบลยังมีคนเฒ่าคนแก่กลุ่มเล็กๆ ในพื้นที่รวมตัวกันผลิตสิ่งของพื้นบ้านเพื่อสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ โดยได้รับการสนับสนุนจากโครงการกองทุนลงทุนเพื่อสังคม(SIF) แต่ยังคงอยู่ในระยะเริ่มต้นเท่านั้น อบต.จึงเกิดแนวคิดในการส่งเสริมกิจกรรมดังกล่าวให้ยั่งยืนถาวร เพื่อถ่ายทอดแนวคิดของวัฒนธรรมท้องถิ่นที่มีการพึ่งพิงธรรมชาติสู่ความสัมพันธ์ในครอบครัว เพื่อคนทุกวัยในชุมชน โดยจะเน้นในเรื่องของการพัฒนาชุมชนอย่างยั่งยืน อาศัยกระบวนการสานสายใยผู้สูงอายุ การให้ความช่วยเหลือแก่ผู้สูงอายุโดยตรง การส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของกลุ่มต่างๆ ในชุมชนโดยผ่านกิจกรรมถ่ายทอดภูมิปัญญาพื้นบ้าน

ข้อมูลพื้นฐาน :
ปี พ.ศ. 2546

อำเภอ: แม่สรวย

จังหวัด: เชียงราย

ประชากร: 10,230 คน

พื้นที่: 228 ตร.กม.

ประเภทท้องถิ่น :
องค์การบริหารส่วนตำบล

การเลือกตั้ง : ทางอ้อม

วิถีใหม่

ในปี พ.ศ.2544 อบต.ป่าแดด จัดโครงการ “การสืบสานภูมิปัญญาจากพ่ออุ้ยแม่อุ้ย” โดยจัดสรรงบประมาณสนับสนุนกลุ่มคนเฒ่าคนแก่ที่มีการรวมตัวเป็นกลุ่มเล็กๆ ให้ขยายเพิ่มขึ้นและมั่นคงขึ้น ในการนำวิถีดั้งเดิมมา เช่น กะลา ไม้ไผ่ ดอก เป็นต้น มาทำของเล่น ผ้าทอมือ กระเป๋า ฯลฯ และจัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมชุมชนเพื่อสังคม เพื่อเป็นศูนย์รวมผลิตภัณฑ์ชุมชนและจัดจำหน่าย และมีการถ่ายทอดวิธีการทำของเล่นพื้นบ้านแก่เยาวชนในชุมชน

ผลงานที่ได้ดำเนินการ

1. จัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมชุมชนเพื่อสังคม 1 แห่ง เพื่อรวบรวมผลงานจากภูมิปัญญาของคนเฒ่าคนแก่แต่ละแบบแต่ละชนิดมาแสดงไว้ให้คนทั่วไปชม และเป็นแหล่งจำหน่ายผลิตภัณฑ์ รวมถึงสำหรับใช้ประโยชน์แก่คนในชุมชนด้านอื่นๆ เช่น จัดประชุม เป็นต้น
2. คนเฒ่าคนแก่ คนหนุ่มสาว และเด็กๆ ประมาณ 500 คนได้รวมกลุ่มกันผลิตของเล่นพื้นบ้าน เช่น กำหมอนหรือตีหมอน ลูกข่างสะบ้า โกงแก่ง จานบิน เป็นต้น รวมถึงผลิตภัณฑ์ชุมชนอื่นๆ เช่น กระเป๋า ผ้าทอมือ
3. ประชาสัมพันธ์กลุ่มคนเฒ่าคนแก่ในโครงการสืบสานภูมิปัญญาจากพ่ออุ้ยแม่อุ้ยให้เป็นที่รู้จักแพร่หลาย และนำเสนอผลิตภัณฑ์ชุมชนจากฝีมือพ่ออุ้ยแม่อุ้ยให้คนทั่วไปได้รู้จักมากขึ้น โดยเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ตที่เว็บไซต์ www.gummoon.com
4. ให้คนเฒ่าคนแก่สาธิตการทำของเล่นให้แก่เด็กนักเรียนในตำบล โดยจัดวิชาลงในตารางเรียน 1 ครั้ง/สัปดาห์
5. จัดฝึกอบรมให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตในชีวิตประจำวัน เช่น วิธีการดูแลรักษาสุขภาพ ครั้งละ 2 วัน

การระดมทรัพยากร

งบประมาณ	1. อบต.ป่าแดดจัดสรรงบประมาณสนับสนุน จำนวน 300,000 บาท/ ปี 2. อบต.ป่าแดดสนับสนุนด้านการก่อสร้างศูนย์วัฒนธรรมชุมชนเพื่อสังคม 3. สำนักงานกองทุนลงทุนเพื่อสังคม (SIF) สนับสนุนในการจัดทำหนังสือ "ของเล่นพื้นบ้าน" จำนวน 500 เล่ม ออกเผยแพร่
เครื่องมือ/ อุปกรณ์	1. อาคารศูนย์วัฒนธรรมชุมชนเพื่อสังคม 1 หลัง 2. ไฟฟ้าและวัสดุธรรมชาติอื่นๆ
บุคลากร	1. วิทยากรในการอบรมความรู้ด้านต่างๆ ให้คนเฒ่าคนแก่แต่ละครั้ง

ขั้นตอนในการดำเนินการ

วันเดือนปี	กิจกรรมที่ทำ	ผู้รับผิดชอบ
ตุลาคม 2541	สมาชิกชุมชนผู้สูงอายุประมาณ 8-9 คนในหมู่ที่ 3 มีการรวมกลุ่มกันผลิตของเล่นพื้นเมืองขาย โดยการนำของผู้ประสานงานสำนักงานกองทุนลงทุนเพื่อสังคม (SIF) ท่านหนึ่ง ซึ่งได้รับทุนจำนวนหนึ่งมาจากกลุ่ม ASOKA ซึ่งเป็นองค์กรพัฒนาเอกชนที่ให้ความสำคัญกับการฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น	สมาชิกกลุ่มหมู่ที่ 3 / ผู้ประสานงานสำนักงานกองทุนลงทุนเพื่อสังคม (SIF)
กุมภาพันธ์ 2544	คณะผู้บริหารอบต.ให้ความสนใจกับกิจกรรมดังกล่าว พิจารณาแล้วว่าในตำบลมีผู้สูงอายุอีกจำนวนมาก คือประมาณ 1,000 คน จึงนำจะมีการรวมตัวดำเนินกิจกรรมลักษณะนี้ จึงประชุมหารือจนเกิดแนวคิดสานต่อกิจกรรมเป็นโครงการนี้ขึ้น	อบต.
เมษายน 2544	อบต.ป่าแดดจัดสรรงบประมาณสนับสนุน จำนวน 300,000 บาท	อบต.
มิถุนายน 2544	จัดตั้งศูนย์วัฒนธรรมชุมชนเพื่อสังคม โดยใช้สถานที่ตั้งใกล้ๆ อบต. เพื่อรวบรวมผลงานของคนเฒ่าคนแก่ให้เยาวชน เด็กในชุมชน และคนทั่วไป ได้มีโอกาสเห็นของเล่นสมัยโบราณและผลิตภัณฑ์ชุมชน และใช้เป็นสถานที่จัดจำหน่ายผลิตภัณฑ์ นอกจากนี้ยังใช้ประโยชน์ด้านอื่นๆ ให้แก่คนในชุมชน เช่น จัดประชุม	อบต.
กรกฎาคม 2544	ประชาสัมพันธ์ชักชวนคนเฒ่าคนแก่ในตำบลมารวมตัวกัน โดยผ่านทางเสียงตามสายและชักชวนปากต่อปาก ซึ่งมีผู้สนใจเข้าร่วมโครงการประมาณกว่า 200 คน (ปัจจุบันมีสมาชิกเพิ่มขึ้นกว่า 500 คนแล้ว ซึ่งมีสมาชิกหนุ่มสาว และเด็กๆ ประมาณ 30-40 คนรวมอยู่ด้วย)	อบต.
สิงหาคม 2544	ติดต่อประสานงานกับโรงเรียนประจำตำบล ให้เชิญคนเฒ่าคนแก่ไปสอนวิธีการทำของเล่นแบบโบราณให้แก่เด็กนักเรียน (เคยมีการจัดกิจกรรมนี้มาตั้งแต่ปี 2541)	อบต.
สิงหาคม 2544	ดำเนินการให้คนเฒ่าคนแก่มาสอนวิธีทำของเล่นให้กับนักเรียนในโรงเรียนโดยจัดวิชาลงตารางเรียน 1 ครั้ง/สัปดาห์ (ทุกวันศุกร์)	โรงเรียน/ คนเฒ่าคนแก่ผู้เป็นสมาชิก

วันเดือนปี	กิจกรรมที่ทำ	ผู้รับผิดชอบ
สิงหาคม 2544	ฝึกอบรมความรู้ด้านต่างๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อชีวิตประจำวันให้คนเฒ่าคนแก่ เช่น การดูแลรักษาสุขภาพ การส่งเสริมวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น กฎหมายแพ่งเบื้องต้น เป็นเวลา 2 วัน/ครั้ง (แล้วแต่โอกาสสะดวกของสมาชิกกลุ่ม) โดยเชิญวิทยากรที่เชี่ยวชาญในเรื่องที่จะอบรมในครั้งนั้นๆ	
-	กลุ่มคนเฒ่าคนแก่ดำเนินการผลิตของเล่น ของใช้ ของที่ระลึกพื้นบ้านจากไม้ไผ่ เช่น กำหมั้น สัตว์กะลา จานบิน เป็นต้น และประเภทของใช้ ผ้าฝ้ายทอมือ ผ้าขาวม้า กระเป๋า ผลิตภัณฑ์สมุนไพร ของที่ระลึก ฯลฯ โดยคนเฒ่าคนแก่รวมตัวกันที่บ้านคนใดคนหนึ่ง (พออยู่แม่อยู่ยทำการผลิตเป็นกลุ่มๆ)	สมาชิกกลุ่ม
ปลายปี 2544	ดำเนินการวางจำหน่ายและการประชาสัมพันธ์ผลิตภัณฑ์ชุมชนโดยการจัดทำหนังสือ "ของเล่นพื้นบ้าน" จำนวน 500 เล่ม ออกเผยแพร่ และแผ่นพับ รวมถึงการเผยแพร่ทางอินเทอร์เน็ตที่เว็บไซต์ www.gummoon.com	สมาชิกกลุ่ม
-	ติดตามประเมินผลการดำเนินงานโครงการ	อบต.

หน่วยงานที่เข้าร่วมดำเนินการ

-- หน่วยงาน/องค์กร --	-- บทบาทความร่วมมือ --
โรงเรียนในตำบล	สนับสนุนกิจกรรมโดยให้ความร่วมมือในการเชิญคนเฒ่าคนแก่มาสอนวิธีการทำของเล่นให้เด็กนักเรียน 1 ครั้ง/ สัปดาห์
โครงการกองทุนลงทุนเพื่อสังคม (SIF)	เป็นผู้ริเริ่มให้เกิดการรวมกลุ่มผู้เฒ่าผู้แก่และจัดทำหนังสือ "ของเล่นพื้นบ้าน" ออกเผยแพร่

ประเมินผลความสำเร็จ

ก่อนการดำเนินการ

1. เยาวชนและคนเฒ่าคนแก่ไม่ได้มีกิจกรรมใดๆ ร่วมกัน ไม่มีความใกล้ชิดกันเท่าที่ควร
2. คนเฒ่าคนแก่ในชุมชน ประมาณ 1,000 คน ดำรงชีวิตอยู่ในลักษณะที่รู้สึกว่าการไม่มีประโยชน์ต่อสังคมและไม่ได้รับการดูแลจากลูกหลาน
3. คนเฒ่าคนแก่ส่วนใหญ่ไม่มีอาชีพ ไม่มีรายได้เป็นของตนเอง

หลังการดำเนินการ

1. เชื่อมความสัมพันธ์ที่ดีในชุมชนระหว่างเยาวชนและคนให้สนิทสนมกันมากขึ้น มีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นแก่รุ่นลูกหลานในชุมชน นอกจากนี้ เมื่อมีงานเทศกาลใดๆ ก็จะเปิดพื้นที่สำหรับให้คนเฒ่าคนแก่ได้มาออกงาน เป็นต้น
2. สร้างความตื่นตัวให้คนเฒ่าคนแก่ในชุมชน รู้สึกว่าตนมีคุณค่าและความสำคัญต่อชุมชน สังเกตได้จากมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมโครงการเพิ่มขึ้นทุกปี คือ ในปี 2544 มีสมาชิกประมาณ 240 คน จนปัจจุบันนี้มีสมาชิกเพิ่มขึ้นเป็น 500 คน คิดเป็น 50% ของคนเฒ่าคนแก่ทั้งหมดในตำบล
3. คนเฒ่าคนแก่ได้มีโอกาสพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกัน และมีรายได้เสริมคือมีรายได้จากการทำของเล่น ของใช้จากภูมิปัญญาท้องถิ่น นี้ประมาณ 500-1,000 บาท/คน/เดือน มีการ

ส่งข้อมูลผลิตภัณฑ์จากกลุ่มคนเฒ่าคนแก่นี้ ประมาณ 1,000 ชิ้น/เดือน หรือ 30,000 บาท/เดือน

อุปสรรคและการแก้ไขปัญหา

อุปสรรค	การแก้ไขปัญหา
ในด้านตลาดรับซื้อของเล่นที่ผลิตขึ้น ยังไม่มีตลาดถาวรหรือรับซื้อสินค้าโดยตรง	จัดให้มีการออกร้าน แสดงผลิตภัณฑ์ตามงานแสดงสินค้าต่างๆ มากขึ้น

ปัจจัยแห่งความสำเร็จ

1. ในชุมชนควรมีการรวมกลุ่มลักษณะใดลักษณะหนึ่งอยู่ก่อน อาจเป็นกลุ่มอาชีพหรือกลุ่มประเภทกิจกรรมอดิเรกต่างๆ เพราะจะมีผลให้ อบต.ส่งเสริมให้เกิดผลสำเร็จได้ดีกว่าการเริ่มต้นใหม่ทั้งหมด
2. ในชุมชนมีภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เอื้ออำนวยต่อการริเริ่มโครงการ
3. ความสัมพันธ์อันดีระหว่างองค์กรหรือกลุ่มคนในชุมชน

แหล่งข้อมูลเพิ่มเติม

ชื่อ-นามสกุล : นายฉัตรชัย นันทชัย
ตำแหน่ง : นายกองค์การบริหารส่วนตำบล
หน่วยงาน : องค์การบริหารส่วนตำบลป่าแดด
ที่อยู่ : หมู่ที่ 10 ตำบลป่าแดด อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย
โทรศัพท์ : (053) 708-172

ชื่อ-นามสกุล : นายธีรพันธ์ กันทะชัย
ตำแหน่ง : ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล
หน่วยงาน : องค์การบริหารส่วนตำบลป่าแดด
ที่อยู่ : หมู่ที่ 10 ตำบลป่าแดด อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย
โทรศัพท์ : (053) 708-172

ชื่อ-นามสกุล : นายวีระพงษ์ กังวานนวกุล
ตำแหน่ง : ผู้ประสานงานโครงการกองทุนลงทุนเพื่อสังคม (SIF)
หน่วยงาน : โครงการกองทุนลงทุนเพื่อสังคม (SIF)
ที่อยู่ : 268 หมู่ที่ 3 ตำบลป่าแดด อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย
โทรศัพท์ : (053) 708-070

ข้อมูลเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปีที่มีการเริ่มวิถีใหม่ : พ.ศ. 2544

ประเภทของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	องค์การบริหารส่วนตำบล
สถานที่ตั้ง	หมู่ที่ 10 ตำบลป่าแดด อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย 57180
ขนาดพื้นที่ งบประมาณรายจ่าย	12.11 ตารางกิโลเมตร 1,955,200 บาท (ปีงบประมาณ 2544)
งบประมาณรายได้	2,001,860 บาท (ปีงบประมาณ 2544)
จำนวนพนักงานและลูกจ้าง	7 คน ทั้งหมด 3 คน พนักงานท้องถิ่น 4 คน ลูกจ้างชั่วคราว
จำนวนประชากร	10,230 คน
จำนวนครัวเรือน	2,881 ครัวเรือน
รายได้เฉลี่ยประชากร	48,000 บาท
ลักษณะของเมืองและ วิถีชีวิตประชาคม	พื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขา และบางส่วนเป็นที่ราบ มีป่า ไม้ค่อนข้างสมบูรณ์ เป็นต้นน้ำกำเนิดที่แม่น้ำตาช้าง ซึ่งเป็นแม่น้ำสายสำคัญของตำบลป่าแดด ประชาชน ในพื้นที่มีวิถีชีวิตแบบชนบท เรียบง่าย ในกลุ่มผู้สูงอายุ ยังมีการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาพื้นบ้าน